

ГЕНЕАЛОГІЧНА СТРУКТУРА ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ

С. Л. Войтенко, доктор сільськогосподарських наук
О. В. Сидоренко, кандидат сільськогосподарських наук

Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця
НААН України
вул. Погребняка, с. Чубинське, Бориспільський р-н,
Київська обл., 08321, Україна
e-mail: slvoitenko@ukr.net

У молочному скотарстві реалізаційний потенціал продуктивності худоби прийнято узгоджувати з генотиповими та паратиповими чинниками, але для ефективного ведення селекційно-племінної роботи з породою, удосконалення її продуктивності, покращення відтворювальної здатності, консолідації за типом, стійкості до хвороби тощо необхідно знати її генеалогічну структуру й виділяти лінії та бугаїв-плідників, які в різних природно-кліматичних зонах України забезпечують потомству найбільш високі господарсько корисні ознаки.

Нашими дослідженнями на худобі української чорно-рябої молочної породи було доведено неоднакову ефективність використання породи в різних природно-кліматичних зонах України, при цьому найвищим надоем в стаді характеризувалися корови зони Лісостепу – 7334 кг, що на 242 і 1125 кг більше, ніж природно-кліматичних зон Степу і Полісся [1]. Віддаючи належне дослідженням щодо впливу кліматичної зони на продуктивність худоби, ми дослідили також генетичну складову формування продуктивності худоби даної породи і виявили, що надій корів української чорно-рябої молочної породи першої і вищої лактації на 31,0% ($P > 0,999$) і 37,3% ($P > 0,999$) був обумовлений походження за батьком і на 10,8 і 10,2% ($P > 0,999$) – належністю до лінії [2].

В контексті виконання робіт за завданням «Удосконалити методи збереження генетичного матеріалу різних видів сільськогосподарських тварин та створення електронного репозитарію генетичних ресурсів» (ДР № 0121U108119) було передбачено визначити лінії, від плідників яких потрібно відібрати генетичний

(біологічний) матеріал та закласти його на довготривале збереження в банк генетичних ресурсів тварин ІРГТ ім. М.В.Зубця НААН.

Дослідження проведені за використання племінної документації суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2020 рік. З урахуванням географічного поділу України на 3 природно-кліматичні зони, ми сформували бази даних поголів'я і надою корів-первісток, в які увійшли господарства зони Лісостепу (Вінницька, Київська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Черкаська і Чернівецька області; 40 господарств), зони Полісся (Івано-Франківська, Житомирська, Чернігівська області; 9 господарств) та зони Степу (Кіровоградська, Луганська, Одеська області; 4 господарства). Назви ліній подані згідно запису в племінному свідоцтві та каталогах бугаїв. Результати досліджень опрацьовані методами варіаційної статистики.

Відомо, що на час апробації української червоно-рябої молочної породи тварини відносилася до 12 заводських ліній: Імпруве 333471, С'юпріма 288659, Хеневе 1629391, Дон Жуана 7960, Шеврея 6241, М.Сайтейшна 1599075, Дайнеміка 359742, Інгансе 343514, Кевеліє 1620273, Рігела 352882, Б.Х.Нагіта, Дейрімена 1672325 і 69 родин [3].

Наразі поголів'я цієї породи розводять в усіх природно-кліматичних зонах України за найбільшої концентрації в зоні Лісостепу. Для цієї породи, як і для решти порід молочного напрямку продуктивності України, характерне значне скорочення чисельності поголів'я в останні роки. За даними Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві [4] на початку 2021 року в 60 племінних господарствах утримувалося 19182 корів, які в середньому продукували 7226 кг молока за лактацію.

З'ясовано, що худоба української червоно-рябої молочної породи наразі відноситься до таких генеалогічних ліній та споріднених груп: Айвенго 1189870, Астронавта 1458744, Белла 1667366, Бутмейке 1450228, В.С.Сурвіла 604694, Валіанта 1650414, Гусберга 913740649, Дж.Бесна 5694028588, Дістинкшна 159523, Елевейшна 1491007, Еліо 15421, Зеуса 927550527, Імпрувера 333471, Інгансера 343514, Кавалера 1620273, Каділлака 2046246, Марса 4447, Маршала 2290977, Морелло 842871443, Б.Х.Нагіта Ред 300502, Р.Соверінга 198998, Реріо 918174246, Редада 711620016, Рігела 352882, Ромулюса 929189864, С.С.Обсервера 553236, С.Т.Рокіта 252803, Сітейшна 267150, Старбака 352790, Хановера 1629391, Хоррора 809706945, Чіфа 1427381.

У породі не залишилося потомків ліній С'юпріма 288659, Дон Жуана 7960, Шеврея 6241, М.Сайтейшна 1599075, Дайнеміка 359742 і Дейрімена 1672325, які брали участь у апробації породи.

В суб'єктах племінної справи у тваринництві України, не залежно від природно-кліматичної зони, для відтворення маточного поголів'я корів найбільш інтенсивно використовуються бугаї ліній Астронавта 1458744, Белла 1667366, Елевейшна 1491007, Кавалера 1620273, Каділлака 2046246, Маршала 2290977, Р.Соверінга 198998, Старбака 352790, Хановера 1629391 і Чіфа 1427381. Але інтенсивність їх використання різна. В усіх природно-кліматичних зонах при виробництві молока використовуються лише дочірні потомки бугаїв лінії Чіфа 1427381. У зоні Лісостепу і Полісся, крім вищевказаної лінії, спільними є лінії Астронавта 1458744, Елевейшна 1491007 і Старбака 352790, а Лісостепу і Степу – Хановера 1629391. Решта наявних ліній використовуються в одній окремій зоні.

Для уявлення про здатність дочірніх потомків однієї і тієї самої лінії реалізувати свій генетичний потенціал залежно від природно-кліматичної зони, нами був визначений надій корів з першою лактацією в зоні Лісостепу, Полісся і Степу. Встановлено, що корови, які належать до лінії Чіфа 1427381, в усіх кліматичних зонах країни за 305 днів першої лактації продукували від 6157 до 7026 кг молока за найвищої продуктивності у господарствах зони Полісся. Порівняльний аналіз продуктивності корів зони Лісостепу і Полісся, які належали до ліній Астронавта 1458744 і Елевейшна 1491007 засвідчив недостовірну, але перевагу представниць даних генеалогічних формувань зони Полісся. Зворотна ситуація виявлена у жіночих потомків лінії Старбака 352790, де первістки зони Лісостепу, маючи надій за першу лактацію на рівні 6780 кг перевищували показники ровесниць зони Полісся на 391 кг.

Бугаї-плідники лінії Хановера 1629391, яких використовували для відтворення маточного поголів'я корів в зоні Лісостепу і Степу, забезпечили найвищу продуктивність потомкам – 6650 кг, в зоні Лісостепу, що на 571кг більше від показників первісток іншої досліджуваної зони.

З урахуванням одержаних результатів, ми дійшли висновку про необхідність відбору генетичного матеріалу від бугаїв тих генеалогічних формувань, які забезпечують найбільш високу продуктивність потомків в конкретних природно-кліматичних зонах країни. При цьому дані про плідника, генетичний матеріал якого буде зберігатися в банку генетичних ресурсів тварин ІРГТ ім. М. В. Зубця НААН, слід доповнити інформацією про природно-кліматичну зону, де його найбільш бажано використовувати.

Список використаної літератури

1. Войтенко С. Л., Сидоренко О. В. Вплив природно- кліматичної зони на продуктивність худоби української чорно-рябої молочної породи. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. 2020. № 2. С. 58–65. Doi: 10.33245/2310-9270-2020-158-2-58-65.

2. Войтенко С. Л., Сидоренко О. В. Молочна продуктивність худоби української чорно-рябої молочної породи у залежності від природно-кліматичної зони та окремих генетичних чинників. *Науковий вісник "Асканія-Нова"*, Нова Каховка : ПІЄЛ, 2020. Вип. 13. С. 148–63. Doi: 10.33694/2617-0787-2020-1-13-148-163.

3. Кругляк А., Бірюкова О. Породу вдосконалено. *Тваринництво України*. 2007. № 2. С. 27–31.

4. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2020 рік / О. В. Романова, С. В. Прийма, Ю. П. Полупан, Д. М. Басовський ; заг. ред. С. В. Прийма. Київ, 2021. Том II. 194 с.
<http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr>. Дата звернення 30.09.2021 року.